

УДК 377.354

Лілія Гусечко, аспірант Інституту професійно-технічної освіти АПН України,
м. Київ

МОДУЛЬНЕ НАВЧАННЯ ФАХІВЦІВ РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ В КОНТЕКСТІ ПОТРЕБ СУЧАСНОГО РИНКУ ПОСЛУГ

У статті висвітлюються особливості модульної технології навчання у підготовці фахівців ресторанної справи. Визначено основні переваги при впровадженні модульного навчання, відзначено роль роботодавців при складанні професійних вимог до професії.

Ключові слова: модульне навчання, індивідуальна програма, вхідне тестування, здібності, моніторинг ринку праці.

Літ. 11.

Лілія Гусечко, аспірант Інститута професійно-технічного образования АПН Украины,
г. Киев

МОДУЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ СПЕЦИАЛИСТОВ РЕСТОРАННОГО ДЕЛА В КОНТЕКСТЕ НЕОБХОДИМОСТИ СОВРЕМЕННОГО РЫНКА УСЛУГ

В статье освещаются особенности модульной технологии обучения в подготовке специалистов ресторанного дела. Определены основные преимущества при внедрении модульного обучения, отмечена роль работодателей при составлении профессиональных требований к профессии.

Ключевые слова: модульное обучение, индивидуальная программа, входное тестирование, способности, мониторинг рынка труда.

Lilia Husechko, Postgraduate Institute of Professional and Technic Education,
Kyiv

FEATURES MODULAR TECHNOLOGY OF TEACHING IN TRAINING RESTAURANT BUSINESS SPECIALISTS

The article highlights features of modular teaching technologies in training restaurant business specialists. Defined the main advantages of the introduction of modular training and highlighted the role of employers in the preparation of professional requirements to profession.

Keywords: modular training, individual application, entering testing capabilities, monitoring the labor market.

Постановка проблеми. Сьогодні, як ніколи раніше, перед освітянами постає необхідність з формування інноваційної моделі розвитку підготовки фахівців ресторанної справи, особливості якої полягають у зосередженні на якісних, а не на кількісних показниках, що ґрунтуються на впровадженні сучасних технологій навчання. Сучасні вимоги до професійної підготовки фахівців ресторанної справи, їх якісні характеристики часто не відповідають сучасним вимогам щодо їх професійно-освітньої підготовки якої вимагають роботодавці, до них належать: трудова та виконавча дисципліна, мобільність та оперативність тощо, максимальне наближення навчального процесу до отримання майбутніми фахівцями практичних умінь і навичок, які необхідні у реальному професійному житті, дійсного інтегрування теорії і практики, встановлення міцних взаємозв'язків між професійною освітою та професійною діяльністю.

Ринок праці висуває все нові і нові вимоги, це в першу чергу не автоматичне виконання діяльності, а виконання роботи чітко і відповідально із врахуванням зовнішніх чинників (обставини, проблемні професійні ситуації і т.п.). Ще одним, на нашу думку, немаловажним показником по забезпеченню ринку праці якісно підготовленими фахівцями є врахування індивідуальних особливостей кандидата на навчання, що дасть можливість відповісти на запитання: як швидко особистість може оволодіти обраною професією, чи достатньо в неї життєвого досвіду для якнайшвидшого впровадження його в професійну діяльність, як будуть враховуватись особистісні характеристики при навчанні і ін.

Щоб одержати якісно підготовленого фахівця ресторанної справи фахівцям навчального закладу необхідно проаналізувати які потреби мають роботодавці в підготовці фахівців і які можливості мають кандидати на робоче місце.

Проналізувавши професійну підготовку

фахівців з традиційною системою навчання, можна відмітити, що в більшості випадків навчання не може здійснюватись якісно і “йти в ногу з часом”, оскільки працює інертно, роками використовуються навчальні програми підготовки фахівців без внесення відповідних змін, не оновлюється матеріально-технічна база, не проходить оновлення та розробка нових навчальних програм з врахуванням вимог роботодавців, а як наслідок майбутній фахівець не відповідає сучасним вимогам які встановлені до певного конкретного місця. Також відмічається збільшення потреб роботодавців в кваліфікованих спеціалістах і їх реальним працевлаштуванням, зростання професійних вимог до фахівців різного кваліфікаційного рівня і невідповідність професійної підготовки фахівця в ПТНЗ, що пов’язана з традиційністю професійної школи (не враховано регіональні вимоги до підготовки спеціаліста, різномірність ресторанних закладів, суворо регламентований термін навчання, навчальна програма спецдисциплін не забезпечує вимог роботодавців до професійної підготовки і т.п.). Сучасна освіта продовжує свої “традиції”: віддається пріоритет колективному навчанню перед індивідуальним, панує авторитаризм вчителя в навчальній аудиторії, невизнання особистої відповідальності учня за результати своєї діяльності, що призводить до збереження репродуктивного навчання і виховання, збереження класно-урочної системи, регламентованого терміну часу на оволодіння професією тощо. Діяльність викладача зводиться, насамперед, до інформаційних функцій, він виконує роль найважливішого та найдоступнішого джерела інформації. Такий стан професійної освіти в нашій державі не призводить до розвитку професійного і індивідуального мислення, соціальної і професійної успішності, свідомої професійної мотивації і ін.

Науковці наголошують, що освіта не може бути застиглою: відповідно до нових вимог повинні змінюватись підходи до навчання й виховання, має оновлюватись зміст програм. Тільки за таких умов освіта зможе стабільно виконувати своє суспільне призначення – виводити молоду людину на життєву дорогу, утвердити учня не лише як носія пізнавальних здобутків попередніх поколінь, а й як активного, самодостатнього учасника суспільного розвитку [7].

На нашу думку, в традиційну систему професійної освіти, необхідно вносити зміни, такими може стати організація навчання за модульною технологією із використанням педагогічних підходів (діяльнісного, компетентнісного,

особистісно орієнтованого, інтеграційного) і з додержанням визначених педагогічних умов: мотивації і стимулювання навчання, потреби і активності у навчанні, розвитку мислення при засвоєнні знань та їх застосування на практиці, виду і характеру навчальної діяльності та організації самонавчання, форми викладення навчального матеріалу, що ґрунтується на врахуванні типу і структури навчального заняття, засобів навчання, потреб в досягненнях тощо [8].

Змінюються вимоги і до викладача, сучасному викладачу професійного циклу (майстру виробничого навчання) необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін умов життя і навчання. Роль викладача тепер складається не стільки з переказу учням інформації, скільки з організації їх творчої діяльності і самостійної роботи, особливо на заняттях професійного спрямування, де учні починають вивчати дисципліни, які сприяють формуванню у майбутніх фахівців наукового світогляду, розвивають логічне і аналітичне мислення, розвивають творчий підхід, оволодівають навичками самостійного прийняття рішень з вирішення виробничих проблемних ситуацій, набуття професійного досвіду в стінах навчального закладу. Сучасний навчальний процес має бути організований так, щоб учень без примусу прагнув до систематичного, активного оволодіння знаннями. При цьому він повинен самостійно оцінювати свій рівень підготовки, вибирати, визначати рівень засвоєння знань (не нижче визначеного мінімуму), відчувати задоволення від навчання.

В теперішніх умовах, коли в навчальному процесі широко використовуються високі технології навчання, особливо пов’язані з комп’ютером та Інтернетом, що дають широкі можливості і доступ до джерел інформації, інформаційна функція вчителя різко зменшується. “Сучасний стан інформаційного забезпечення звів суть лекцій до консультативно-оглядового означення проблеми і аналізу можливих напрямків її вирішення” [3]. Розвиток інформаційного забезпечення відкриває широкі можливості доступу до джерел інформації і тому частково зміщує акценти у доступності навчання, перегляду планування навчального процесу, впровадження інноваційних підходів до навчання (дистанційне, модульне, інформаційне навчання), стимулювання систематичної та якісної як аудиторної так і самостійної індивідуальної роботи учнів, що розвиває в учня здатність глибше розмірковувати, шукати шляхи вирішення проблем. Діяти самостійно означає знаходити правильні акценти

у великому розмаїтті точок зору, а все це є дуже важливим для життєдіяльності у сучасному суспільстві.

Щоб врахувати всі сучасні вимоги до професійної підготовки кваліфікованого фахівця ресторанної справи, на нашу думку, необхідно організувати навчальний процес використовуючи модульний підхід, що забезпечить: гнучкість навчальних програм, швидку зміну навчальних планів і програм, внесення необхідних коригувань навіть під час проходження навчання, індивідуальний підхід до навчання, оптимізацію навчального часу для оволодіння професією, збільшення коефіцієнту корисної дії використання обладнання, пристроїв, інструменту, можливість проводити навчання на робочих місцях роботодавців, оптимізувати матеріальні витрати на навчання тощо. Гнучкість і варіативність модульної технології професійного навчання особливо є актуальною в умовах ринкових відношень при кількісних і якісних змінах робочих місць, перерозподіленні робочої сили як в регіоні так і поза його межами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Важливі проблеми розвитку професійно-технічної освіти України вивчені в працях Р.С. Гуревича, В.Т. Лозовецької, Т.М. Десятова, В.О. Радкевича, М.В. Пальчук, В.В. Паржницького та ін. А.М. Алексюк, Д.В. Чернілевський, І.Я. Лернер в своїх працях займалися питанням удосконалення навчального процесу. Теоретичні основи модульної організації навчального процесу у професійних навчальних закладах стали предметом дослідження Н.Ф. Талізної, П.А. Юцявічене та інших вчених. Питання професійної підготовки на основі модульного підходу розглянуто в працях В.М. Аніщенко, А.М. Михайличенко, А.С. Чабана, А.В. Казановського, та ін. Концепція моделі професійної компетентності як головної передумови становлення сучасного спеціаліста нової генерації обґрунтували В.Т. Лозовецька, В.В. Шафранський та ін.

Виклад основного матеріалу. Водночас нами не виявлено праць, в яких би ґрунтовно розкривалися концептуальні підходи до аналізу ринку праці в сфері ресторанної галузі щодо затребуваності професій і кваліфікацій та створення професійних й освітніх стандартів з використанням модульної технології навчання.

Науковий аналіз досліджуваної проблеми, стану підготовки кваліфікованих робітників ресторанного сервісу дав змогу виявити суперечності між необхідністю:

- визначення затребуваних перспективних трудових функцій і компетенцій кваліфікованих

робітників ресторанної справи та відсутністю методик аналізу ринку праці з метою їх виявлення; - забезпечення прозорості, цілісності, гнучкості, узгодженості й наступності професійного навчання;

- оновлення змісту професійно-технічної освіти з урахуванням сучасних вимог ресторанної галузі та відсутністю методик розроблення й впровадження професійних стандартів, що забезпечують вимоги роботодавців на основі модульного підходу до навчання;

- впровадження принципу “навчання через все життя”, що забезпечить підвищення рівня професійної кваліфікації майбутніх кваліфікованих робітників ресторанної справи;

- вмотивований вибір професії.

Модульний навчальний процес значною мірою відрізняється від традиційного.

Однією з головних відмінностей є індивідуальний підхід в плануванні і створенні навчальної програми. При використанні модульного підходу до навчання проходить: підвищення мотивації учнів до набуття знань та вмінь, а також розвивається відповідальність за результати своєї діяльності; зниження психологічних та емоційних навантажень як в учнів так і у вчителів при складанні екзаменів (тестів); постійний контроль якості навчальної діяльності; забезпечення зворотного зв'язку між учнем і викладачем протягом всього навчання; самостійна організація свого навчання учнем, виховання дисциплінованості і відповідальності за результати свого навчання; підвищення об'єктивності оцінювання рівня набутих учнями професійних знань та умінь і вміле їх подальше використання [11].

Щоб забезпечити якісне впровадження в навчальний процес модульної технології навчання педагогічному колективу навчального закладу необхідно провести повний аналіз пакету дидактичної навчальної документації розробленої згідно встановлених вимог до модульного навчання. На першому етапі необхідно провести оцінку потреб у навчанні з врахуванням вимог ринку праці до майбутніх фахівців ресторанної справи. Для цього педагогічний колектив, який буде здійснювати навчальний процес в даній групі проводить: моніторинг сучасних вимог роботодавців до фахівців; укладання договорів із роботодавцями на проходження виробничої практики та виробничого навчання на робочих місцях підприємства; аналіз роботи в межах всього професійного поля, що враховує сучасні стандарти професійної діяльності; аналіз завдань та навичок, які потрібні фахівцеві ресторанної справи; визначення необхідних дидактичних

навчальних матеріалів які розроблені у вигляді навчальних елементів та інструктивних матеріалів для оволодіння встановленими вміннями і навичками; виявлення невідповідності дидактичних матеріалів, їх адаптація або заміна; аналіз матеріально-технічної бази навчального закладу та створення карти використання матеріалів, обладнання, інструментів і пристроїв; адаптація або розробка тестів до кожного виробничого завдання з метою проведення контролю якості оволодіння вміннями і навичками (при організації навчання за модульною методологією критерії оцінювання змінні, існує чітка градація “знає”, “незнає”, “вміє”, “невміє”); підготовка навчальних програм згідно розробленої модульної навчальної програми навчання за допомогою таблиці вибору; проведення вхідного тестування для всіх кандидатів на навчання з метою якісного відбору; підготовка індивідуальних навчальних програм з врахуванням проведеного вхідного тестування; підготовка до впровадження навчальної програми (індивідуальне відпрацювання викладачем кожного навчального елементу програми із встановленим часом, оволодіння новими професійними вміннями, інструментом, обладнанням та ін.); організація роботи навчальної групи; проведення тестування (при тестуванні учнів бажано організувати його так, щоб були присутні не тільки викладачі, а і запрошувались представники роботодавців); складання карти невідповідності навчальних елементів і внесення корекції або повна їх заміна, розробка інструктивних друкованих або відео матеріалів тощо.

Одним із самих відповідальних етапів роботи по впровадженню модульної навчальної програми є розробка індивідуальної навчальної програми (складається для кожного учня), яка формується у відповідності з наявними вміннями і навичками учня (слухача), які він набув за період попереднього досвіду і які відповідають вимогам його майбутньої професії. Індивідуальна навчальна модульна програма складається таким чином, щоб навчити його виконувати роботу швидко, якісно і ефективно. Саме швидкість і якість виконання роботи дають можливість перемогти в конкурентній боротьбі за вільне робоче місце на ринку праці.

Однією із відмінностей організації навчального процесу з використанням модульної технології навчання є обов'язкове проведення вхідного тестування, що забезпечує якісне складання індивідуальної навчальної програми для кожного учня з врахуванням його індивідуальних здатностей, попереднього професійного досвіду,

необхідних додаткових знань і вмінь, внесення у навчальну програму навчальних елементів, що забезпечать набуття додаткових компетенцій.

Вхідне тестування – досить складний процес, який складається з кількох етапів: визначення правильності професійної орієнтації кандидата на навчання; визначення його мовних понятійних спроможностей та спроможності в обчисленнях і, нарешті, визначення його професійної підготовки або попереднього набутого досвіду. Бажано, щоб у тестуванні приймали участь не тільки педагоги, а і досвідчені психологи. При проведенні психофізіологічного відбору важливу роль відіграє оцінка відповідності індивідуально-типологічних, психічних та психофізіологічних властивостей особистості, її відповідність психограмі, яка відображає специфіку обраної професії. В професійно-технічних навчальних закладах сьогодні майже ніде не проводиться професійний відбір, хоча широко використовують медичний, фізіологічний і педагогічний відбір, напевно, тому такий великий відтік робітничих кадрів в перший рік професійної діяльності, низька професійна мотивація, нездатність працювати в колективі, низькі комунікативні навички та ін.

Висновки. Виходячи з досвіду використання модульного методу викладання, можна зробити такі висновки: зростає навчальна дисципліна учнів (слухачів), навчальний процес стає ритмічним; значно активізується самостійна робота учнів з дидактичними матеріалами, оскільки в них зростає стимул до навчання; за рахунок систематичної роботи учні опрацьовують увесь програмний матеріал, якість засвоєння якого постійно контролюється; підвищується рівень знань і умінь учнів; можна проводити об'єктивне оцінювання досягнень учнів як за оволодінням простими вміннями і навичками так і комплексне їх застосування; учень одержав можливість сам контролювати виконання індивідуального плану навчання на основі запропонованого модуля (програми) та визначати термін закінчення навчання та ін. Отже використання модульної технології навчання в підготовці фахівців ресторанної справи дозволить навчальному закладу підвищити якісний, а не кількісний показник підготовки фахівців, оперативно вносити зміни в навчальну програму при зміні вимог робочого місця, проводити навчання на замовлення роботодавців тощо.

1. Аніщенко В.М. Професійна компетентність – основний критерій якості підготовки робітничого персоналу/ Аніщенко В.М // Професійне навчання на виробництві: зб.

- наук. праць/(редкол.: В.О. Радкевич (голова) та ін.) – К.: Вид-во ПІТО НАПН України, 2011. – Вип. 4. – С. 130 – 140.
2. Артюх С.Ф. Совершенствование профессиональной подготовки специалистов / Артюх С.Ф.//Проблеми розробки та впровадження модульної системи професійного навчання (Модуль 2001) зб. наук. праць. – К.: – 2001. – С. 6 – 9.
3. Грубінко В.В. Індивідуальна та самостійна робота студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу./ Грубінко В.В.// Матеріали науково-практичного семінару “Кредитно-модульна система організації навчального процесу”. – Тернопіль: ТДПУ, 2004. – С. 3.
4. Лозовецька В.Т. Практичні аспекти професійного становлення сучасного фахівця виробництва/В.Т. Лозовецька // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. / Акад. пед. наук України. – К.: – Вінниця: 2005. – С. 369 – 374.
5. Лозовецька В.Т. Формування компетентності як головної передумови професійного становлення сучасного фахівця туризму / В.Т. Лозовецька // Культура і освіта фахівців туристської сфери: сучасні тенденції та прогнози: матеріали між нар. наук.-практ. конф. (13 – 14 жовтня, 2004 р.). – К.: КУТЕП, 2005. – С. 76 – 81 /НПУ ім. М. Драгоманова. – К.: Логос, 2005. – Т. 50 – С. 67 – 78.
6. Керівництво з розробки і змісту галузевих стандартів компетентності. – Український міжгалузевий центр модульного навчання. – К.: – 2001. – С. 26.
7. Ніколаєнко С.М. Управління якістю і доступністю освіти – запорука інноваційного розвитку України /Ніколаєнко С.М.// Всеукраїнський науково-практичний журнал. – Директор школи, ліцею, гімназії. – 2007. – № 6. – С. 27 – 31.
8. Олійник П.М. Форми та методи активного навчання при підготовці фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів і критеріїв їх вибору/П.М. Олійник//Науковий вісник Національного аграрного університету. – 2000. – Вип. 30. – С. 61 – 71.
9. Пальчук М.И. Психолого-педагогические аспекты профессионального образования в сфере туризма /М.И. Пальчук//Гуманіт. вісн. держ. вищого навч. закл. “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди”: наук.-теор. зб. спец. вип. педагогіка. – Тернопіль: Астон, 2006. – С. 406 – 415.
10. Третьяков П.И. Технология модульного обучения в школе: практико-ориентированная монография [Текст] / П.И. Третьяков, И.Б. Сеннопский. – М.: Новая школа, 1997. – 352 с.
11. Чабан А.С. Устранение “квалификационных барьеров” на пути профессионального роста / Чабан А.С.//Проблеми розробки та впровадження модульної системи професійного навчання (Модуль 2001) Зб. наук. праць. – К.: – 2001. – С. 9 – 15.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2012

Джерела мудрості

“Мало одного знання – треба застосувати його. Мало хотіти – треба діяти”.

*Вольфганг Гете
німецький поет*

“Педагогічна технологія є галуззю досліджень і практики, що має зв’язки із всіма сторонами організації педагогічних систем для досягнення специфічних педагогічних результатів, а також таких що потенційно відтворюються”.

*П. Мітчел
вчений*

